

Datum
2017-08-23Ert Dnr
M2017/01407/KIMiljö- och
energidepartementet
10333 STOCKHOLM

Remissvar angående klimatanpassningsutredningen

Svenskt Vatten arbetar för friskt dricksvatten, rena sjöar och hav samt människors tillgång till långsiktigt hållbara vattentjänster.

Sammanfattning

Svenskt Vatten

- anser att det är positivt att utredningen slår fast att klimatanpassning är en samhällsplaneringsfråga. Utredaren har dock inte föreslagit tillräckliga verktyg till kommunerna för att möjliggöra en hållbar dagvattenhantering vid kraftiga skyfall vare sig i befintlig eller blivande bebyggelse. Utredningen har inte fullföljt sitt uppdrag.
- anser att det är bra att en analys av risken för skador på grund av översvämning, ras, skred och erosion ska framgå av kommunernas översiktsplaner. Samt att analysen ska innefatta en strategi för hur risker kan minska eller upphöra.
- välkomnar att Boverket ges i uppdrag att skapa tydlighet i vilka scenarier, säkerhetsnivåer och tidsperspektiv som ska gälla för planering och byggande, samt att Boverket ska ta fram en vägledning för dagvattenhantering inom planering och byggande. Förslaget förutsätter resurser hos Boverket och ökad egen kompetens.
- anser att utredningen inte tillräckligt väl skiljer dagvattenproblematiken vid vanlig nederbörd (normaldagvatten) från problematiken vid skyfall som orsakar översvämningar (skyfallsdagvatten).
- tillstyrker förslaget att möjliggöra avslag på bygglovsansökningar om uppenbara risker föreligger, oavsett gällande detaljplans utformning.
- anser att förslaget att möjliggöra en reglering av fastighetsägares möjlighet att fritt lämna över dagvatten till den allmänna va-anläggningen är nödvändigt.
- tillstyrker förslaget att möjliggöra krav på marklov för t.ex. hårdgörning av ytor.
- anser att utredningens avgränsningar medför att tillräckliga förslag inte lämnas och att helheten behöver ses över för att uppnå en hållbar dagvattenhantering, exempelvis har frågor om miljö och om vatten som vid skyfall strömmar in i tätorter och där skapar ett dagvattenproblem utelämnats.
- anser att utredningen borde ha gjort en omvärldsanalys och tagit intryck av hur våra grannländer hanterar dessa frågeställningar.

Bakgrund

Klimatanpassningsutredningens huvuduppdrag var att klarlägga ansvarsfördelningen mellan stat, kommun, landsting och andra för all mark och alla klimateffekter. Utredaren skulle också analysera eventuella hinder och begränsningar i lagstiftningen för genomförande av sådana anpassningsåtgärder. En särskild fråga var att se över befintlig lagstiftning och föreslå de ändringar som krävs för att få till en långsiktigt hållbar dagvattenhantering.

Utredningen har varit efterlängtd under lång tid eftersom det har funnits oklarhet framförallt kring vilken aktör som ska göra vad, vem som ska finansiera åtgärderna och vad som får göras med stöd av gällande lagstiftning. Svenskt Vatten konstaterar att utredaren inte besvarar dessa frågor.

Kommunerna har idag stora svårigheter att hantera kraftiga regn, s.k. skyfall. Vi har de senaste åren fått erfara stora översvämningar på flera orter i Sverige. Det är uppenbart att kraftfulla åtgärder måste till för att leda vattnet genom samhället med minsta möjliga skada som följd. Behovet av nya bostäder medför att samhällena växer och förtätas i snabb takt. Det kan tyckas vara självklart att översvämningensrisken hanteras när nya områden planeras och bebyggs, men så är alltför ofta inte fallet. Lagstiftningen är otydlig kring vilken hänsyn som ska tas vid exempelvis lokalisering av bebyggelse.

Hanteringen av skyfall

Svenskt Vatten välkomnar att utredningen slår fast att hanteringen av dagvatten är en samhällsplaneringsfråga som inte endast ska lösas av VA-huvudmannen. Utredningen kommer dock fram till att det juridiska ansvaret för kommunerna är begränsat när samhället drabbas av skyfall. VA-huvudmannen ska hantera regn som statistiskt sätt faller vart 10 år, men frågan kvarstår hur vi ska hantera de kraftigare skyfallen som ser ut att bli allt vanligare framöver.

Vi anser att utredningen inte tillräckligt väl skiljer dagvattenproblematiken vid vanlig nederbörd (normaldagvatten) från problematiken vid skyfall som orsakar översvämningar (skyfallsdagvatten). Genom att texten använder ordet dagvatten men resonemangen ömsom handlar om det förra och ömsom om det senare är analysen svår att följa.

Utredningen föreslår att kommunerna i översiktsplanerna ska analysera risken för översvämningar och hur dessa risker ska minska eller upphöra. Vidare ska Boverket ta ett större ansvar genom att vara en samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till bebyggelse. Svenskt Vatten anser inte att dessa förslag är tillräckliga för att nå en långsiktigt hållbar hantering av skyfall.

Kommunerna behöver verktyg för att i detaljplanerna kunna ställa flödeskrav när nya områden bebyggs. Det ökade kravet på nya bostäder gör att samhällena växer och förtätas i snabb takt. Det befintliga dagvattensystemet räcker då inte till utan andra åtgärder måste genomföras för att bebyggelsen ska klara av extrema regn. Det är då viktigt att alla aktörer som är med och påverkar dagvattenflödet är med och bidrar med åtgärder. Den nya bebyggelsen måste vara långsiktigt hållbar

I PBL bör det införas krav på att i detaljplanen redovisa storleken på ytvattenflödet (vid exempelvis ett 100-årsregn) ut från området före och efter exploatering. Detta för att beslutsfattare ska få ett bättre beslutsunderlag. Lämplighetsprövningen enligt PBL är vanligtvis långt ifrån tillräcklig. Att säkra den nya bebyggelsen är oftast inte svårt att få

exploatören att göra eftersom det i regel ligger i dennes intresse. Allt för ofta består dock lösningen i en höjdsättning som leder de stora flödena ut från områdesgränsen och där slutar analysen. Möjligen hade man kunnat begränsa sig till att analysen endast ska behöva göras på platser där ytvattnet inte mynnar i en recipient som uppenbarligen inte påverkas av storlek på ytflödet ed. Har man en kartering är detta en relativt liten beräkning att göra.

De största problemen för att anpassa samhället till ett förändrat klimat finns i befintlig bebyggelse. Här behövs, som utredningen nämner, exempelvis ytliga vattenvägar och översvämningzoner. Utredningen lämnar dock inga tydliga förslag för att dessa åtgärder ska bli av.

Finansieringen av åtgärderna påverkas av vem som har ansvaret att genomföra dem. För VA-kollektivet är det viktigt att åtgärder som enligt lagen om allmänna vattentjänster inte ska utföras av huvudmannen inte heller bekostas av VA-kollektivet. Detta är särskilt viktigt där alla inte är anslutna till den allmänna anläggningen, vilket är vanligt förekommande.

Eftersom inte tillräckliga åtgärder har genomförts är det svårt att bedöma vilka kostnader det handlar om. Svenskt Vatten anser att konsultrapporten som utredningen låtit genomföra är missvisande. De verkliga kostnaderna för de nödvändiga åtgärderna överstiger enligt vår bedömning betydligt de kostnader som rapporten redovisar.

Hanteringen av dagvatten

Svenskt Vatten tillstyrker förslaget att fastighetsägaren ska ta hand om eller fördröja viss del dagvatten på fastigheten om det ger väsentliga fördelar för ordnandet av vattentjänsten avlopp. Det är dock viktigt att denna bestämmelse ska kunna tillämpas i praktiken.

För att möjliggöra en rationell dagvattenhantering som även klarar de behov som klimatförändringarna förväntas medföra är det nödvändigt att fastighetsägarna är med och bidrar med åtgärder. Det är som tidigare nämnts i den redan bebyggda miljön som de största problemen finns. Här är åtgärderna dyrast. Här krävs samhällsekonomiskt och långsiktigt hållbara lösningar. Eftersom fastighetsägarna i slutändan ska stå för notan i form av VA-taxa, skatt eller försäkringspremier ligger det också i deras intresse att de mest kostnadseffektiva åtgärderna genomförs.

Svenskt Vatten är oroade att kommunerna i praktiken kan få svårt att visa på hanteringen på fastigheterna ger väsentliga fördelar. Beviskravet får inte ställas så högt att det gör det svårt att i praktiken få till stånd nödvändiga åtgärder. När stora fastigheter asfalteras får det en mycket stor påverkan på dagvattenavrinningen. Det finns många sätt att tröga upp avrinningen vilket borde en självklarhet i den hållbara staden.

Vanligtvis består ytan i samhället till 70 procent av fastighetsmark. Denna yta måste naturligtvis ingå i dagvattenhanteringen. Fastighetsägarnas ansvar för sin fastighet är stort och samtliga fastighetsägare har nytta av att dagvattnet fördröjs inne på fastigheterna. En sådan ordning medför även en förbättring av miljön.

Svenskt Vatten välkomnar förslaget att låta Boverket ta fram en vägledning för dagvattenhantering inom planering och byggande. Det är mycket viktigt att dagvattenfrågorna kommer in i samhällsplaneringen. Vägledningen måste behandla både när nya områden bebyggs och klimatanpassning av befintlig bebyggelse. Boverkets

uppdrag förutsätter tillräckliga resurser och egen kompetens vad gäller hållbar dagvattenhantering.

Svenskt Vatten tillstyrker förslaget att möjliggöra krav på marklov för t.ex. hårdgörning av ytor. Andelen hårdgjord yta påverkar avrinningen i stor utsträckning och bestämmelsen möjliggör en uppföljning av att detaljplanen efterlevs i denna del.

Utredningens avgränsningar

På grund av den knappa tiden som utredningen haft till sitt förfogande har tydliga avgränsningar gjorts. De två viktigaste bitarna i översvämningspusslet som sorterats bort är avrinningsområdesproblematiken samt föroreningarna som förs med i dagvattnet.

Vid regn rinner vattnet alltid till lågpunkten inom avrinningsområdet hela vägen ut till kusten utan att ta hänsyn till exempelvis kommungränser eller tätortsgränser. Åtgärderna för att minska översvämningsrisken måste genomföras där det är mest effektivt till nytta för hela avrinningsområdet och fokus kan därför inte ligga på dagvattenåtgärder i tätorten. Det finns också många frågetecken kring ansvarsgränser när samhällen breder ut sig i områden som tidigare varit naturmark eller jordbruksmark. Dagvattnet som leds ut från samhällen påverkar naturligtvis omkringliggande mark. Vatten leds ibland till markavvattningsföretag som inte är aktiva längre. Frågor om rensning och andra ansvarsfrågor är idag svåra att lösa. Tätorter kan också påverkas av vatten som rinner in i samhället. Den mest samhällsekonomiska lösningen kan ligga utanför tätorten, men denna fråga har som sagt inte tagits upp i utredningen.

Det regnvatten som rinner ner i brunnar och ledningar genomgår sällan någon rening och för därför med sig föroreningar till våra sjöar och hav. Bland annat för vattnet med sig mikroplaster från bildäck och konstgräsplaner vilket är ett stort miljö- och hälsoproblem. Det är en klar brist att utredningen har valt att bortse från dessa frågor. Utredningen skulle enligt direktivet föreslå åtgärder för att uppnå en hållbar dagvattenhantering och Svenskt Vatten anser att skyddet av miljön är avgörande för att uppnå en sådan. Åtgärder mot vattenvolymer går inte särskilja från åtgärder mot innehållet i samma volymer. Vi anser att utredningen inte har fullföljt sitt uppdrag.

Utredningen har inte tittat på hur andra länder i Sveriges närhet har reglerat ansvaret och finansieringen av klimatanpassningsåtgärder. Det är Svenskt Vattens uppfattning att länder som Norge, Danmark, Tyskland, mfl har kommit längre än vi i detta arbete.

Sammantagen bedömning

Sammanfattningsvis lämnar utredningen flera förslag i rätt riktning men Svenskt Vatten anser att det hade behövs mer kraftfulla förslag. Problemen med översvämnningar drabbar kommuner, företag och privatpersoner och här behöver regeringen tydligt klargöra vad som behöver göras, vem som ska göra det och hur det ska finansieras. Klimatanpassning är ett stort pussel med många aktörer och tyvärr bidrar klimatanpassningsutredningen endast med ett par pusselbitar.

Johan Persson,
Ordförande

Anna Linusson,
VD